

Slik kan du overføre verdier til neste generasjon

Når det i arveretten vises til hvilke avtaler som kan inngås om fordeling av eiendeler, skilles det gjerne mellom livs- og dødsdisposisjoner. Mens livsdisposisjoner er disposisjoner som er ment å ha sin virkning mens arvelater er i live, er dødsdisposisjoner motsetningsvis disposisjoner som får virkning når arvelater faller fra. Mange lurer kanskje på hvorfor denne grensen er relevant. Svaret er at mens det er avtalefrihet for livsdisposisjoner, er det blant annet på grunn av pliktdelsreglene og rettighetene til gjenlevende ektefelle lagt klare begrensninger for hvilke avtaler som kan inngås om fordeling av eiendeler i form av en dødsdisposisjon.

Advokat Linda Hjelvik Amsrud,
Nordea Private Banking

Livsdisposisjoner – avtalefrihet

Livsdisposisjoner er som nevnt disposisjoner som er ment å ha sin virkning mens arvelater er i live. Typiske livsdisposisjoner er gaver, avtale om formuesordning mellom ektefeller i form av ektepakt og fremtidsfullmakter. Det kan være verdt å merke seg at der en gave/forskudd på arv gis kort tid før man faller fra, kan det stilles spørsmål om en disposisjon er en livs- eller dødsdisposisjon dersom vedkommende var i en form for svekket tilstand på gavetidspunktet.

I motsetning til dødsdisposisjoner er det som utgangspunkt ingen begrensninger i hvordan man disponerer over egne verdier og eiendeler mens man er i live. Det kan derfor være gunstig å planlegge sin egen økonomi og en eventuell fordeling av eiendeler med familiemedlemmer mens man er i live. Flexibiliteten gjør at giver/arvelater kan bestemme om, når og hvem som skal motta verdier i levende live. Giver/arvelater kan også bestemme at gaven/forskudd på arv skal være mottakerens særøie. Vi anbefaler at dette gjøres i gavebrev for å sikre kontrollerbarhet. Slikt særøie kan ikke endres av mottaker på et senere tidspunkt.

Med mindre det er særlig bestemt, tas ikke livsdisposisjoner med i betraktning når arven etter arvelater senere skal gjøres opp (avkortning). Det er viktig å være oppmerksom på denne regelen, da manglende bestemmelse om avkortning fra giver/arvelater sin side kan medføre at tidligere gaver/forskudd på arv til for eksempel barn ikke blir hensyntatt ved et senere arveoppgjør. Dette kan slå uheldig ut ved et senere arveoppgjør der samtlige barn får lik andel av arven med mindre tidligere gaver/forskudd på arv går til avkortning i arveoppgjøret. En slik forfordeling kan resultere i en utilsiktet økonomisk forskjellsbehandling av barna.

Selv om det som et utgangspunkt er full avtalefrihet for disposisjoner som gjøres i levende live, er det visse begrensninger for hva en kan foreta seg når en sitter i uskifte. Det er blant annet krav om at samtlige barn mottar gave eller arv av lik størrelse samt at det ikke er tillatt å gi gave som står i misforhold til midlene i uskiftet. [For mer informasjon om uskiftereglene, se vår tidligere artikkel](#) av advokat Gry Fremstad

I motsetning til dødsdisposisjoner, stilles det heller ikke spesielle formkrav til livsdisposisjoner. Unntaket er formuesavtaler mellom ektefeller, som må gjøres i form av en ektepakt. Slike avtaler bestemmer en annen fordeling av eiendeler mellom ektefellene enn det som er lovens hovedregel (felleseie). Slike avtaler kan for eksempel bestemme at den ene ektefellen skal ha visse eiendeler som sitt særeie, eller at særeiemidler skal inngå i felleseie ved død. Videre må større gaver mellom ektefeller gjøres i form av en ektepakt. En ektepakt må ikke tinglyses, men den får først rettsvern mot kreditorer ved tinglysning. En ektepakt som overdrar fast eiendom må tinglyses i Statens Kartverk for å få rettsvern. Dette koster ikke noe, da ektefeller er unntatt fra dokumentavgift.

Mange er kanskje heller ikke klar over at rådigheten over ens egne verdier kan begrenses i tilfeller der en ikke er i stand til å ivareta sine egne interesser fordi man er i en tilstand av sinnslidelse, herunder demens eller alvorlig svekket helbred. I slike tilfeller vil Fylkesmannen oppnevne en verge som får som oppgave å råde over dine eiendeler på best mulig måte. For gjenværende ektefelle kan en slik situasjon være krevende, da man ikke får den samme rådigheten eller tilgang til felles eiendeler som tidligere. En måte å løse dette på er å skrive en fremtidsfullmakt, som beskriver hvem som skal ta ansvaret for din økonomi og hva som skal skje med dine eiendeler hvis man er i en tilstand som nevnt. Merk at det gjelder samme formkrav til fremtidsfullmakt som ved testament. [For mer informasjon om fremtidsfullmakter, se vår tidligere artikkel om dette.](#)

Dødsdisposisjoner – krav til form og innhold

Mens livsdisposisjoner er disposisjoner som får virkning mens arvelater er i live, får dødsdisposisjoner først virkning når arvelater faller fra. Typiske dødsdisposisjoner er disposisjoner gjort i testamenter. Gaver gitt på dødsleiet samt disposisjoner uten realitet for giver eller mottakeren mens giver var i live, kan anses å være dødsdisposisjoner. Dersom det for eksempel ikke opprettes et testament, vil fordeling av eiendeler følge arvelovens regler.

Mens det er avtalefrihet og formfrihet for livsdisposisjoner, stilles det klare krav til innhold og form til en dødsdisposisjon. En dødsdisposisjon må følge formkravene til testament. Videre har ikke arvelater/testator anledning til å innskrenke livsarvingers rett til pliktdelsarv eller ektefellens rett til minstearv. Som begrensningene viser, er det dermed langt mindre fleksibilitet for arvelater ved fordeling av formue i form av dødsdisposisjon.

Når det gjelder pliktdelsarven, har livsarvinger for øyeblikket rett på et beløp tilsvarende 2/3 av arvelaters nettoformue, begrenset til kr. 1.000.000 til hvert av barna. Gjenlevende ektefelle har rett på en minstearv på ¼ av nettoformuen av boet eller inntil 4G (Folketrygdens grunnbeløp) hvis de har livsarvinger. Dersom arveretten innskrenkes til 4G, må ektefellen bli varslet om dette før arvelaters død. Folketrygdens grunnbeløp er for øyeblikket (per april 2015) på kr. 88.370. Retten til minstearv til gjenlevende ektefelle går foran livsarvingenes pliktdelsarv. Dersom boet er mindre enn 4G vil ektefellens arverett gå foran livsarvingenes pliktdelsrett. Eventuelt kan gjenlevende ektefellen gi avkall på sin pliktdelsrett etter loven.

Å opprette et testament kan ta noe tid, og dersom døden uventet blir en nærliggende realitet kan det være at arvelater ikke har tid til å opprette et ordinært testament. I slike tilfeller kan det opprettes et nødtestament. Vilkåret for opprettelse av et nødtestament er at det må foreligge en brå og farlig sykdom eller annet nødstilfelle. Et nødtestament kan inngås muntlig overfor to vitner som testator har godtatt. Vitnene bør i slike tilfeller straks sette opp testamentet skriftlig, slik at det er mulig å etterleve formkravene. Eventuelt kan testator nedtegne sin siste vilje på et dokument som han underskriver dersom han ikke har anledning til å få tak i testamentsvitner. Dersom forholdene endrer seg slik at testator senere får mulighet til å opprette et vanlig testament, har vedkommende tre måneder på seg til å gjøre dette. Blir ikke nytt testament opprettet i tråd med formkravene til

ordinært testament i arveloven i løpet av tre måneder, vil nødtestet automatisk falle bort og bli ugyldig.

Et testament kan fritt kalles tilbake eller endres dersom det er ønskelig. Det betyr at det er mulig å bestemme at tidligere testamenter helt eller delvis skal falle bort. Det er imidlertid mulig å frasi seg retten til å kalle tilbake eller endre testament ved å inngå en ektepakt om dette. En slik disposisjon begrenser ytterligere arvelaters handlingsrom, og man bør således både gå en og to runder før en slik ektepakt inngås. Mye kan endre seg i et langt liv, både hva gjelder forholdet til den nærmeste familien og andre, så det bør derfor vurderes om det er hensiktsmessig og ønskelig å inngå en slik avtale.

Linda Hjelvik Amsrud

Advokat

Nordea Private Banking

Oslo, Mai 2015

Denne informasjonen er utarbeidet av Nordea Private Banking og er ment som generell informasjon til personlig bruk for de kundene som mottar den fra Nordea. Informasjonen må ikke sees som noen konkret anbefaling om bestemte disposisjoner, transaksjoner eller råd om konkrete investeringer. Egnetheten eller hensiktsmessigheten av en bestemt disposisjon, transaksjon eller investering vil avhenge av din egen situasjon og dine målsetninger. Før du gjør konkrete disposisjoner, bør du tenke igjennom om dette er egnet eller hensiktsmessig for deg, og vi oppfordrer deg uansett til å konsultere din personlige rådgiver/advokat. Informasjonen er basert på kilder som Nordea Private Banking anser som pålitelige, men det innhentes ingen garantier om nøyaktigheten eller fullstendigheten av opplysningene. Nordea Private Banking og selskapene i Nordea-konsernet eller undertegnede påtar seg ikke ansvar for tap som måtte oppstå på grunn av bruk av denne informasjonen.